

EAEko FISKALITATEA

0.- Sarrera

Bestelako gizarte-politika posible eta beharrezkoa da Euskal Herrian. Zerga-politikak egituratzen eta baldintzatzen du gastu publikoa eta, ondorioz, baita beste politikak ere. Auzitan dagoena, interesak eta aberastasunaren banaketa.

Dena dela, politika alternatiboak eta bestelako fiskalitatea proposatze aldera, beharrezkoa da lehenik Hego Euskal Herriko zerga-sistema analizatzea, zenbat diru biltzen den, nork eta nola ordaintzen dituen zergak.

Propaganda politikoa alde batera utzita, fiskalitatearen argazkiak erakusten du egiten diren politikak sozialak ote diren eta erabaki horiek noren onerako hartzen diren.

1.- Europa mailako konparaketa

Hego Euskal Herriko (HEH) fiskalitatea aztertzeko Europar Batasuneko zerga-sistemarekiko konparaketa egin beharra dago. Horrek emango digu aukera jakiteko nazioarteko inguruan non kokatuta gauden eta erabakitzeko fiskalitatearen atal bakoitzean zer nolako aukerak ditugun.

Lehen atal honetan presio fiskalari helduko diogu, hots, Administrazio guztiek zergatan barne produktu gordinaren biltzen duten portzentajea.

HEHari buruz dagoen azken datua 2015 urteari dagokio; presio fiskala BPGaren %31ekoa izan zen (hor sartzen dira zerga itunduak, udal-zergak eta Gizarte Segurantzako kotizazioak).

Europa mailan batez besteko presio fiskala 2015ean %38,7koa izan da, Europar Batasuneko Argitalpen Bulegoaren arabera. Beraz, HEHarekiko aldea BPGko 7,7 puntukoa da.

BPGko 7,7 puntuko alde horrek esan nahi du 2015ean HEHko presio fiskala EB-28ko berbera izan balitz 6.778,9 milioi euro gehiago bilduko ziratekeela.

Gainera EB-28an soilik bost estatuk dute presio fiskal arinagoa: Irlanda (%23,9), Errumania (%28), Bulgaria (%29), Lituania (%29,1) eta Letonia (%29,2).

Bestalde, 23 estatutako presio fiskala handiagoa da; areago, espainiar Estatuko presio fiskala ere handiagoa da (%33,9), eta Danimarkarekiko diferentzia, hots, presio fiskalik handiena duen estatuarekiko (%46,6), 15,6 puntukoa da (beraz, presio berarekin HEHn 13.733,9 milioi euro gehiago bilduko lirateke).

2008 eta 2015 bitarteko bilakaerari erreparatuz gero, HEHn presio fiskalak BPGarekiko 0,2 puntu galdu ditu (%31,2tik %31ra). Aitzitik, EB-28ko batez besteko presio fiskala 0,8 puntu gehitu da (%37,9tik %38,7ra).

Presio fiskala lurraldeka analizatuta, EAEn 2015ean BPGaren %31,4ean zegoen, hots, batez besteko maila europarra baino 7,3 puntu beherago. Horrek esan nahi du EB-28ko presio fiskal bera izan balitz bertan 5.052,8 milioi euro gehiago bilduko ziratekeela.

Bilakaerak erakusten du EAEn presio fiskala 0,3 puntu arindu dela 2008 eta 2015 bitartean, alegia, urtean 207,6 milioi euro.

Nafarroan presio fiskala 2015ean %29,8koa zen. Europar batez besteko mailarekiko aldea BPGaren 8,9 puntukoa da. Beraz, Nafarroak europar batez besteko presio fiskala izan balu 1.675,1 milioi euro gehiago bilduko ziratekeen.

Nafarroako bilakaerari dagokionez, 2008 eta 2015 bitartean presio fiskala BPGaren 0,3 puntu gehitu da. Igoera hau batez ere gertatu da BPGa epealdi horretan zertxobait arindu delako.

PRESIO FISKALAREN BILAKAERA (%BPG). EB-27, 2008-2015

	2008	2010	2013	2014	2015
Danimarka	44,8	45,0	46,5	49,3	46,6
Frantzia	42,5	42,1	45,4	45,7	45,9
Belgika	43,6	43,1	45,7	45,4	45,1
Finlandia	41,2	40,8	43,6	43,8	44,0
Austria	41,8	41,3	42,9	43,1	43,8
Suedia	44,0	43,2	42,9	42,6	43,3
Italia	41,2	41,5	43,5	43,2	43,2
Hungaria	39,6	37,4	38,1	38,2	39,1
EB-28	37,9	37,2	38,8	38,8	38,7
Alemania	37,7	36,7	38,2	38,3	38,6
Luxemburgo	37,2	37,6	38,5	38,1	37,8
Holanda	36,4	36,1	36,5	37,5	37,8
Kroazia	36,8	36,1	36,6	36,8	37,6
Eslovenia	36,6	37,1	37,0	36,7	36,8
Grezia	31,8	32,0	35,5	35,9	36,4
Portugal	31,7	30,4	34,1	34,3	34,5
Errep. Txekiarra	33,1	32,5	34,8	33,9	34,3
Estonia	31,4	33,3	31,7	32,6	33,9
Espainiar Est.	32,2	31,3	33,2	33,8	33,9
Malta	32,1	31,2	32,4	34,0	33,7
Erresuma Batua	35,1	33,5	33,2	32,8	33,3
Zipre	34,8	31,9	31,5	33,2	33,0
Polonia	34,1	31,4	31,9	32,0	32,5
Eslovakia	29,0	28,0	30,1	31,1	32,2
EAE	31,7	31,0	31,6	31,8	31,4
HEH	31,2	30,6	31,1	31,3	31,0
Nafarroa	29,5	28,9	29,3	29,5	29,8
Letonia	27,8	27,9	28,6	29,0	29,2

Lituania	30,6	28,3	27,1	27,6	29,1
Bulgaria	30,7	26,0	28,2	28,4	29,0
Errumania	27,6	26,2	27,3	27,5	28,0
Irlanda	29,0	27,9	28,7	29,1	23,9

Iturriak: Europar Batasuneko Argitalpenen Bulegoa, Gizarte-Segurantzaren Diruzaintza Orokorra, Nafarroako Gobernua, Nastat, Eustat, Eusko Jaurlaritza

2.- Zerga itunduak EAE-n. Bilketa eta presio fiskala

2.1.- Diru-bilketa EAEn

Zerga itunduen bilketa (hots, Foru Ogasunek kudeatzen dituztenena) 2016ko ekitaldian 12.950,7 milioi eurokoa izan da, 2015ean baino 338,1 milioi gehiago (%2,6ko igoera). Baina diru-bilketaren bilakaera 2007tik hona aztertuz gero, ikusiko dugu 821,4 milioi euro gutxiago izan direla.

Zerga itunduen bilketa (milioi eurotan). EAE, 2007-2016

2007	2010	2013	2014	2015	2016
13.772,1	11.700,0	11.752,1	12.319,8	12.612,6	12.950,7

Iturria: Eusko Jaurlaritza

2016ko diru-bilketa aztertuz gero, zuzeneko edo zeharkakoak bereizita, ikusiko dugu zergadunen ahalmen ekonomikoa aintzat hartzen ez dituztenek (zeharkakoek) gero eta pisu handiagoa dutela. Hots, fiskalitateak gero eta gutxiago aintzatesten du ahalmen ekonomikoa:

- Zeharkako zerga bidez 6.661,4 milioi euro bildu dira, hots, guztirako kopuruaren %51,4. Beraz, zeharkako zergak 2015ekiko %1,9 gehitu dira, eta 2007 urtearekiko %4,1 jaitsi. Halere, 2007an bildutako diru guztiaren %50,4tik azken aldiko %51,4raino pasa dira (puntutete gehiago).
- Zuzeneko zergekin 6.168,9 milioi euro bildu dira, guztizkoaren %47,6. 2015ean baino %3,5 gehiago bildu da, baina 2007an baino %8 gutxiago. Zeharkako zergekin ez bezala, zuzeneko zergak gero eta zati txikiagoa dute bilketa osoan. 2007tik hona bilketaren %48,7tik %47,6ra jaitsi dira.
- Gainontzeko zerga eta tasetan 120,7 milioi euro bildu dira, hots, guztizkoaren %0,9.

Zerga itunduen bilketa (milioi euro, %/guztizkoa eta % aldea). EAE, 2007-2016

	Milioi €	%	2007rekiko % aldea
ZEHARKAKO Z.	6.661,1	%51,4	%1%
ZUZENEKO Z.	6.168,9	%47,6	%-1,1
GAINERAKOA	120,7	%0,9	%0
GUZTIZKOA	12.950,7	%100,0	

Jakingarria da analizatzea zuzeneko zerga bilketaren banaketa:

- Laneko PFEZarekin 4.597,7 milioi euro bildu dira, 2015ean baino %2,8 gehiago. Beraz, zuzeneko bilketaren %74,5. Laneko errenten diru-bilketa 2007tik hona %13,8 gehitu da.
- Enpresa, profesional eta kapital errentetatik 1.411,1 milioi euro bildu dira, hots, 2015ean baino %5,6 gutxiago. Zuzeneko diru-bilketaren %22,9 esan nahi du horrek. Laneko errenten bilakaera positiboa ez bezala, errenta hauekin bildutakoa azken bost urteetan %44,3 murriztu da. Bere osaera honakoa izan da:
 - Sozietateen gaineko Zerga bidez 1.002,7 milioi euro bildu dira, 2015ean baino %3,5 gutxiago; zuzeneko zergen bilketan %16,3ko pisua du. 2007rekiko konparaketa eginez gero, %50,7 gutxiago bildu da (orduan 2.034 milioi euro).
 - Enpresa, profesional eta kapitalen PFEZak 408,4 milioi euroko diru-sarrerak ekarri ditu, 2015ean baino %10,3 gutxiago eta zuzeneko sarreren %6,6. Errenta hauetatik 2007an baino %18,4 gutxiago bildu da.

Zuzeneko zerga itunduetako bilketa zerga motaren arabera; egitura eta bilakaera. EAE, 2007-2016

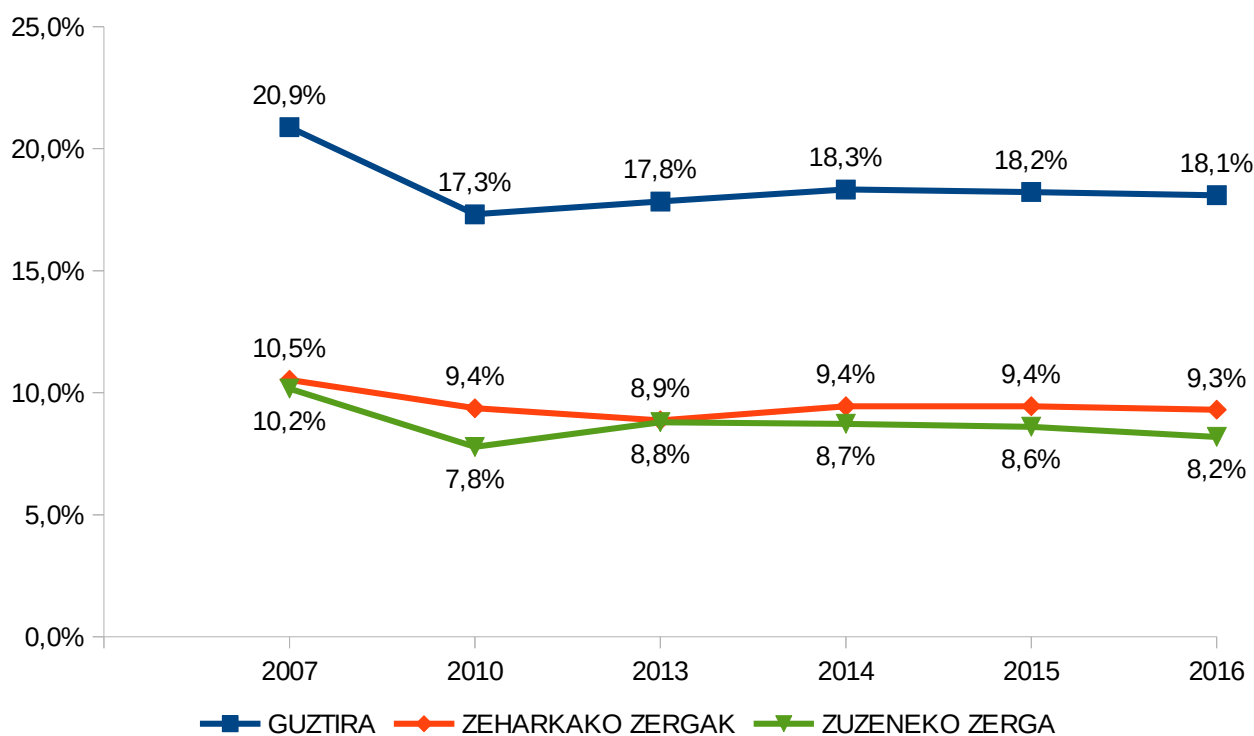
	Milioi €	%	2015ekiko %	2007rekiko %
LANEKO PFEZ	4.597,7	%74,5	%2,8	%13,8
- SOZIETATE ZERGA	1.002,7	%16,3	%-3,5	%-50,7
- ENPR., PROF., KAPIT. PFEZ	408,4	%6,6	%-10,3	%-18,4
ENPR., PROF., KAP. ERRENTAK (*)	1.411,1	%22,9	%-5,6	%-44,3
GAINERAKOAK	160,1	%2,6	%-1787,4	%-225,8
ZUZENEKO Z.GUZZIZKOA	6.168,9	%100,0	%3,5	%-8,0

2.2.- Presio fiskalaren bilakaera EAEko zerga itunduetan

Zerga itunduen presio fiskalaren bilakaera analizatuz gero ondorioak atera ditzakegu diru-bilketarekin zer gertatu den, BPGaren bilakaera aintzat hartuz.

Ondoko grafikoan ikus daiteke EAEko zerga itunduen presio fiskala 2007koa baino apalagoa dela: Orduan %20,9koa zen, eta 2016an %18,1eraino jaitsi zen. Zuzeneko zein zeharkako zergek BPGarekiko pisua galdu duten arren, bi multzoen arteko aldea areagotu egin da. 2007an zeharkako zergak BPGaren %10,5 ziren, eta 2016an %9,3a (1,2 puntu gutxiago). Zuzeneko zergak BPGaren %10,2tik %8,2raino etorri dira (2 puntu gutxiago).

EAE-ko zerga itunduen presio fiskalaren bilakaera 2007-2016 (% BPG)

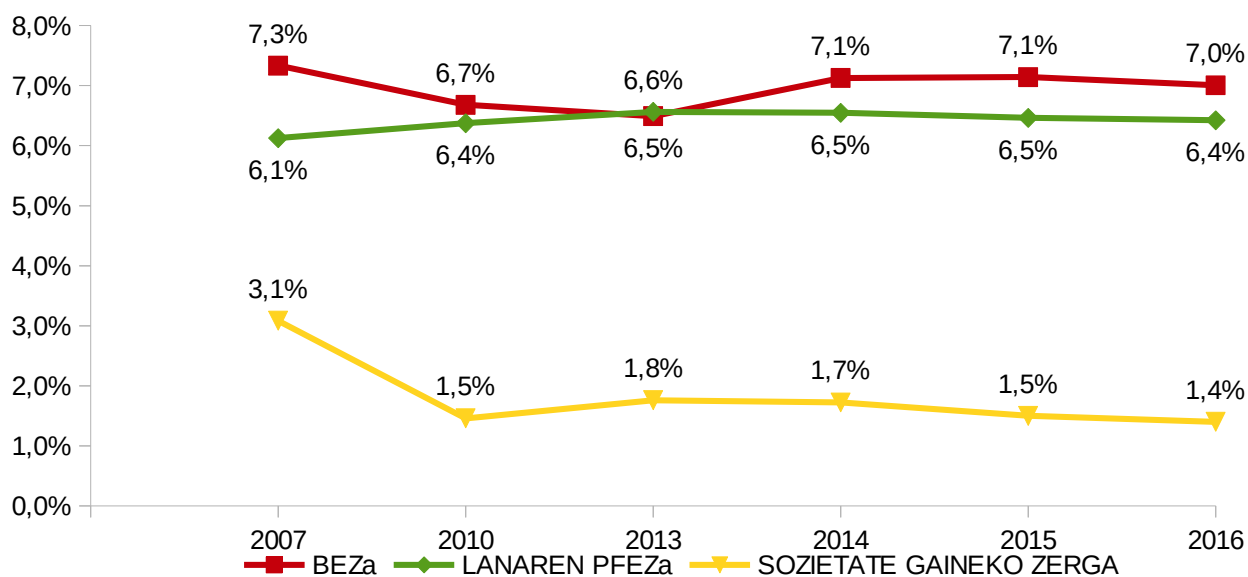

Iturriak: Eusko Jaurlaritza, Eustat

EAEko zerga itundu nagusien presio fiskala aztertuz gero, ondoriozta daiteke zeharkako zergen bilketa hainbeste murriztu izanaren arrazoia. Lan-errentek jasaten duten presio fiskala 2007 eta 2016 bitartean hazi egin da (BPGaren %6,1tik %6,4raino), eta aldiz sozietateen gaineko presio fiskala gainbehera joan da (BPGaren %3,1tik %1,4raino).

Zeharkako zerga nagusia den BEZaren presio fiskalari dagokionez, BPGaren 2007ko %7,3tik 2016ko %7ra jaitsi da.

EAE-ko zerga nagusien bilakaera. 2007-2016 (% BPG)

LANA	ENPR., PROF., ART.	GAINERAKOAK
92,2	6,1	1,8

Iturria: Euskal Ogasunaren Urteroko Txosten Integratua

Lan-errentetan aitortutako batez besteko sarrerak 23.309,1 eurokoak izan ziren 2013 ekitaldian, hots, jarduera ekonomikoengatik aitortu zirenak baino 10.326 euro gehiago (hauetan 12.983,1 euro izan zen batez bestekoa).

Azken urteetako bilakaerak adierazten du batez besteko laneko errenta aitortua 806,3 euro gehitu dela; aldiz, jarduera ekonomikoetan batez beste aitortu den errenta 327,1 euro handiagoa izan da. Honek esan nahi du bien arteko aldea 479,2 euro handitu dela.

PFEZ-ean aitortutako batez besteko errenta (€). 2008-2013

	LANA	JARDUERA EKONOMIKOAK	DIFERENTZIA
2008	22.502,8	12.656,0	9.846,8
2009	22.640,3	12.226,5	10.413,8
2010	22.632,4	12.109,6	10.522,8
2011	23.038,6	11.944,3	11.094,3
2012	22.854,6	11.375,3	11.479,3
2013	23.309,1	12.983,1	10.326,0
2008-2013	806,3	327,1	479,2

Iturria: Euskal Ogasunaren Urteroko Txosten Integratua

PFEZean sexuaren arabera aitortutako batez besteko errenta aztertuz gero, ikusten da soldata-arrakala 7.455,4 eurokoa dela lan-errentetan, eta 1.810,7 eurokoa jarduera ekonomikoetan. Gizonek lan-errentetan batez beste 26.509,3 euro aitortzen dituzte, eta emakumeek, berriz, 19.053,9 euro. Jarduera ekonomikoetan gizonek 13.634,2 euroko sarrerak aitortzen dituzte, eta emakumeek, 11.823,5 eurokoak.

PFEZ-ean aitortutako batez besteko sarrerak (€) sexuka (2013)

	LANA	JARDUERA EKONOMIKOAK
GIZONEZKOAK	26.509,3	13.634,2

EMAKUMEAK	19.053,9	11.823,5
DIFERENTZIA	7.455,4	1.810,7

Iturria: Euskal Ogasunaren Urteroko Txosten Integratua

b) Sozietateen gaineko Zerga

Sozietateen gaineko Zergaren ezaugarria da modu asko dagoela enpresek azkenean ordaintzen duten zenbatekoa murrizteko. Horregatik, oso desberdinak dira tasa nominala (arauak hasieran ezartzen duena) eta benetako tasa (azkenean ordaintzen dena). Sozietateen gaineko Zergaren batez besteko tasa nominala (enpresa motaren arabera tasak desberdinak dira) 2013ko ekitaldian %25ekoa izan da (ekitaldi horri buruzko datuak dira dauzkagun azkenak). Baina tasa hau 8,8 puntu jaitsi da salbuespen, kenkari, eta beste mekanismo batzuren ondorioz; beraz, EAEn sozietateek benetan ordaindu duten tasa %16,2koa izan da.

Azken urteko bilakaerak adierazten du tasa nominala 0,7 puntu murriztu dela, eta aitzitik benetako tasa 1,3 puntu igo da. Azken urteetako bilakaerari erreparatuta, ikusten da jaitsiera handia izan dela: 4,4 puntu tasa nominalean (2007ko %29,4tik 2013ko 25era), eta 0,9 puntu benetako tasan (2007ko %17,1tik 2013ko %16,2ra).

Sozietateen zergan tasa nominalak eta benetakoak izan duten bilakaera. 2007-2013 (%)

	2007	2012	2013
Tasa nominala	29,4	25,7	25
Benetako tasa	17,1	14,9	16,2

Iturria: Euskal Ogasunaren Urteroko Txosten Integratua

Gogoratu beharra dago Sozietaten gaineko Zerga soilik enpresa eta sozietateek lortu dituzten etekinei ezartzen zaiela; ondorioz, etekinik ez dutela izan edota galeretan daudela diotenek ez dute zerga hau ordaintzen.

Zerga honetan gertatzen den iruzurraren adierazgarri, sozietateen erdiak eta gehiagok galerak aitortzen dituzte, eta ordaintzen duten enpresa eta sozietateen %78,1ak, galerak edota 6.000 eurotik beherako etekinak. Agerikoa da datuok ez daukatela zerikusirik errealitatearekin.

Sozietateen gaineko Zerga. aitorten kopurua. EAE, 2013

Emitza	Aitorten kopurua	Aitortzenen %
Negatiboa	38.567	%55,2
0 – 6.000	16.016	%22,9
6.000 – 60.000	8.193	%11,7

60.000 – 300.000	3.966	%5,7
300.000 – 600.000	951	%1,4
> 600.000	2.178	%3,1
GUZTIZKOA	69.871	%100

Iturria: Euskal Ogasunaren Urteroko Txosten Integratua

3.- Ondorioak

Txosten honetako ondorioak aski argiak dira. Diru-bilketa urria da eta ez da taxuz egiten:

1. Euskal Herriko presio fiskala (BPGaren %31; %31,4 EAEn eta %29,8 Nafarroan) Europar Batasuneko azken postuetan dago, batez besteko mailatik askoz beherago (%38,7 EB mailan), baita espainiar Estatuan baino okerrago (BPGaren %33,9). EB mailan dagoen batez besteko diru-bilketa mailara iristeko urtean 5.052 milioi euro gehiago bildu beharko litzateke EAEn, eta 1.675 milioi Nafarroan.
2. Foru Aldundien zerga-politika injustua eta antisoziala da:
 - Diru gehiago biltzen dute zeharkako zergekin (errenta maila aintzat hartzen ez dutenekin) zuzenekoekin baino (diru-sarrera edo etekinaren arabera ordainarazten dutenekin).
 - Azken urteetan injustizia fiskala areagotu egin da. Batetik, zuzeneko zergetan lan-errentei askoz karga handiagoa leporatzen zaielako enpresa- eta kapital-errentei baino; bestetik, aldea urtez urte handiagoa delako. EAEn lan-errentek ordaintzen dituzten zergak 2007tik hona %13,8 hazi dira; enpresa- eta kapital-errentenak, berriz, %44,3 erori dira. Deigarria da Sozietateen Zergan gertatu den jaitsiera: 2007an 2.034 milioi bildu ziren, eta 2016an, 1.002.
 - Lan-errentek PFEZean aitortzen diren errenten %92,2 osatzen dute. Zerga honetan lan-errentek aitortutako batez besteko sarrerak 26.509 euro dira, hau da, enpresa- eta lanbide-jarduerak dituztenen ia bikoitza (13.634 euro). Aldea azken urteetan handitu egin da.
 - Enpresen %78,1ak Sozietateen Zergan galerak edota urtean 6.000 eurotik beherako etekinak aitortzen dituzte. Datu honek ere agerian uzten du soldatapekoenak ez diren errentetan dagoen iruzur fiskal izugarria.
 - Sozietateen Zergako benetako tasa (hots, aitortutako etekinen zein zati ordaintzen den zergan) %16,2koa da, tasa nominala baino askoz txikiagoa. Euskal araudiaren baitan zergak ordaintzen dituzten enpresek estatuko araudiaren pean daudenek baino tasa txikiagoa dute.

Uda aurretik ELAk EAeko hiru Ogasunekin bilerak izan zituen. Bilera hauetan aitortu zuten sindikatuak ematen dituen datuak onak direla; hau logikoa da, iturri ofizialetatik hartzen baitira. Haatik, gogoratu behar da ogasunen ohiko politika izan dela esatea datuak ez direla halakoak (esaterako, bilera bezperatan hori esan zuen Gipuzkoako Ogasun buruak). Bileretan esaten digute datuak zuzenak direla, baina justifikatu nahi dute zergatik diren halakoak.

Fiskalitatearen inguruko eztabaidan pentsa arazi nahi da enpresak erakartzeko edota lehiakortasuna hobetzeko tresna izan behar dela. Baina argudio hau faltsua da.

Sozietateen zerga dagoen moduan (txosten honetan aipatutakoak, eta EB guztiko presio fiskalik txikiena duena), mezu horretan tematzeak gauza bakarra esan nahi du: zuritzen jarraitu nahi da zerga-politika antisoziala, patronalaren interesen zerbitzura dagoena.

Fiskalitateak bi eginkizun nagusi ditu: behar den gastu publiko maila finantzatzeko beste baliabide bildu, eta nork zenbat ordaintzen duen modu zuzenean finkatu. Egungo egoera (zergapetze apala, iruzurra...) errotik aldatu behar da, inola ere; kontrako jarreraren xedea da enpresek eta kapitalek zergarik ez ordaintzea.

Iruzur fiskalaren jazarpena funtsezkoa da, eta gehiago ez egitea justifikatzeko esaten da ez dagoela baliabiderik. Horixe eskatzen du ELAk, hain zuzen: Ogasunei behar beste bitarteko eman behar zaie soldatapeko ez diren errenta guztiak preskribitu baino lehenago ikuskatzeko. Haatik, honi heltzeko borondate politikorik ez dago.

Erreforma fiskala datorrela eta, badirudi proposatuko dena oso kaskarra izango dela eta gauzak bere horretan utziko dituela.

ELAk fiskalitatearen debatea hauspotzen jarraituko du. Eta eutsi egingo die bere proposamenei: iruzur fiskalaren jazarpena eta azken hamarraldietan errenta altuei zein kapitalei egin zaizkien jaitsierak bertan behera uztea; proposamen hauek aurreko txostenetan jasota daude.